

ISTÓK MARGIT ZENEPEDAGÓGIAI ÉLETMŰVE FÉNYLŐ CSILLAG MARADT HALÁLA UTÁN 30 ÉVVEL IS

*„Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt,
Hanem lerázván, ami benne földi,
Egy éltető eszmévé finomul,
Mely fenn marad s nőttön nő tiszta fénye,
Amint időben, térben távozik.”*

Arany János ismert gondolatai jutnak eszembe, amikor 2025-ben Istók Margitra, a kiváló muzsikusra és a makói zeneoktatás kiemelkedő alakjára emlékezünk halálának 30. évében. Bár több, mint egy emberöltőnyi idő telt el, amióta nincs közöttünk, én mégis úgy érzem, hogy egyéniségének hatása, kisugárzása nem csökken, sőt inkább erősödik.

Amikor a teljes nevét kimondom, az kissé hivatalosnak tűnik, mivel nekem ő most is Margit néni marad.

Életünk során – így a zenei pályán is – számos esetben szükséges a pályázatírás, 1-1 hivatalos beadvány, kérvény készítése, aminek része egy szakmai önéletrajz. Az ilyen írás nem nélkülözheti az életút szempontjából fontosnak nevezhető tanárokat, iskolákat, városokat vagy 1-1 kiemelkedő személyiséget, aki meghatározóan mély nyomot hagyott az életrajz írójában.

Úgy vélem, hogy szerencsésnek mondhatom magam, mivel muzsikusi pályámon egy olyan vérbeli zenepedagógus indított el, mint Istók Margit néni. Szerettem a közelében lenni, vártam a zongora órákat, egyáltalán vonzott az a környezet is, amiben ő élt. Személyes jelenléte, alaphabitusza mindig határozottságot, biztonságot sugárzott, ami a gyermekek számára különösen fontos. Lehetett érezni, hogy kiegyensúlyozott személyiség, aki mindig azt teszi, amire hivatástudata elkötelezte. Számomra ő a rendíthetetlenül biztos tudású zongoratanár képében jelenik meg és marad meg örökre.

Diákéveimben, az 1960-as évek elején, amikor a tanítványa voltam, nem is sejtettem, hogy harmonikusnak tűnő családi háttere ellenére akkor már legalább 2 nagy traumán túl volt. Az egyik még a zeneakadémiai évehez kapcsolódik, amikor a zongoratanári pálya mellett nagy elszántsággal, teljes odaadással készült a zongoraművészi pályára is. Ebben testvére, a hegedűművész Barnabás is nagy mértékben támogatta, biztatta, segítette, közös hangversenyeiket ügyesen koordinálta. Sajnos, a visszatérő kézbetegsége, ínhüvely gyulladására az előadóművészi karriertől megfosztotta. A nagy álom ugyan szertefoszlott, de a kimagaslóan eredményes tanári pálya és tanítványai fenntartás nélküli rokonszenve, rajongó szeretete a későbbi évtizedekben adott egy sajátos kárpótlást.

A másik trauma még ennél is megrázóbb, drámaibb volt. 1950-ben, az államosítások zavaros, emberpróbáló időszakában testvérével, a gyógyszerész Irénnel együtt vád alá helyezték, és ma úgy mondanánk, hogy egy koncepciós per keretében több, mint 2 év szabadságvesztésre ítélték. Így Margit néni is, számos honfitársához hasonlóan bár a sorsüldözöttek keserű kenyerét ette, de határozott jellemének és erős akaratának köszönhetően talpra tudott állni, nem omlott össze. Ide kívánczik Márai Sándor: Az emberi jellemről írott néhány gondolata. „Mert a jellem maga az ember, hasztalan iparkodunk eltitkolni azt: jellemét éppen olyan kevésbé rejtegetheti az ember, mint ahogy testi lényét nem tudja elrejteni semmiféle ködsapka...Egy mozdulat, egy szó, egy cselekedet végülis elárulja igazi jellemünket... A találkozás egy jellem valódi sajátásaival a legnagyobb emberi élmény, melyben részünk lehet.”

Emléktábla egykori munkahelyének, a makói Bartók iskolának a falán

Jó szívvel említem most itt, hogy a közelmúltban készült el Szikszai Zsuzsanna néprajzkutató, muzeológus könyve Istók Margitról és családjáról. Margit néni a szabadulása után visszatért Makóra és folytatta áldásos zongoratanári tevékenységét a városi munkaközösség keretein belül, majd 1968-tól az akkor megalapított Állami Zeneiskolában. Élete végéig itt, ill. a Bartók Béla Ének-zenei Általános Iskolában számos tanítványa ismerhette meg zenei ars poeticáját: Ami a zeneszerzők hangjai iránti teljes kottahűséget, tiszta, világos játékot, perfekt zongoratechnikát, érzékeny zenei előadásmódot, és csak az értékes kompozíciók megszólaltatását jelentette. Negyven növendéke, akiket a zenei pályán elindított, sokat tudnánk mesélni óriási zeneirodalmi felkészültségéről, művészi értékítéletéről és vonzó emberi tulajdonságairól. A tehetséges növendékek számára, hogy őket minél jobban segítse, élete alkonyán létrehozta az Istók Margit Alapítványt.

Emlékszobát kapott a Makói Általános Iskolában az egykori zeneiskola országos híró zongoratanára, Istók Margit. A termet az Istók-házban fellelt relikviákkal rendezték be a múzeum munkatársai. Az emlékszoba hűen idézi meg Istók Margit korát és szellemiségét. (Fotó: Szabó Imre, delmagyar.hu, 2022. 11.22.)

Korszaknak is nevezhetjük azt az időszakot, amikor Margit néni szinte minden évben megjelent a Szegedi Tömörkény István Gimnázium és Zeneművészeti Szakközépiskola zongora felvételi vizsgáján, valamelyik tanítványával. Ezek a tehetséges diákok mindig gondosan felkészítve, muzikálisan játszottak. A zongorázásukból azonnal meg lehetett állapítani a tanári munka kiválóságát. Nagy örömmre szolgált, hogy ilyen alkalmakkor is találkozhattunk és több esetben én taníthattam tovább néhány tanítványát, így ezek a diákok osztályomba kerülve később jelenlétükkel is tovább gazdagították a „mester és tanítvány” közötti különös kapcsolatot. Szívesen felsorolnék mindenkit, de itt most nem törekedhetek a teljességre, de megemlítek néhány nevet az akkori tanítványai közül: Szentpéteri Csilla, Erdei Judit, Kiss Csaba, Hajdu Márta, Tóth Erika, Cseh Erika.

Évtizedek múltán is úgy gondolom, hogy Margit néni zenei ízlésvilágát, látásmódját a komolyzene által keletkező legnemesebb élményeit Dohnányi Ernő zongorázásából merítette. Aki életében mintegy 50 alkalommal hallotta ezt a „természeti csodát”, érthető, hogy nem tudott szabadulni annak katartikus hatásától. Szenn Irén zongora metodikai tanácsai mellett ő voltaképpen a Dohnányi által felmutatott értékrendből volt igazán képes példát meríteni és töltekezni.

Amikor a zongora órákon Margit néni hangszerhez ült, leginkább Bach, Schumann és a Bartók művek bemutatásakor éreztem valami különleges varázst, telt hangú, éneklő, természetes deklamálásra épülő játékában.

Istók Margit
1901-1995

A mai emlék és a gyermekkor tapasztalata ilyenkor már összeolvad, de az emléke kitörölhetetlenül megmarad. Ahogyan most ezt az emléktáblát körbe álljuk, a látvány feltűnően hasonlatos ahhoz a jelenethez, amikor Margit néni vizsgák vagy koncertek után körbevettük, hogy véleményét meghallgassuk. Rendkívüli egyénisége középpontba helyeződve mindenki figyelmét lekötötte. Értékítélete megkerülhetetlen és egyben megfellebbezhetetlen volt. Ezt a véleményemet megerősítette a világhírű zongoraművész, Kocsis Zoltán is, aki makói hangversenye után áradozva beszélt nekem arról, hogy milyen értékes véleményt, tanácsot, valójában professzionális kritikát kapott Margit nénitől. Nagy formátumú, derűt, örök optimizmust sugárzó egyénisége életre szóló ajándékot és egyben mintát is hagyott nekünk örökre.

Hálánkat, köszönetünket talán úgy tudjuk leginkább kifejezni, ha követjük Istók Margit csillagösvényét, amely jól jelzi az ő pedagógiai elveit: a komolyzene pótolhatatlanságát és annak legszélesebb körben történő terjesztését.

Mai hektikus, ideges, nemritkán agresszív világunkban ez kiegyensúlyozottságot, elmélyülést, erkölcsi megtisztulást, de legalábbis igazi élményt adhat.

Ennek lehetőségét, valóra váltását soha ne adjuk fel.

Prof. Kerek Ferenc Csaba

Liszt díjas zongoraművész

Istók Margit egykori tanítványa

